MICROMONOGRAFIA PAROHIEI ORTODOXE ROMANE DIECI

I.1.1 PAROHIA ORTODOXA ROMANA DIECI

Istoricul comunitatii parohiale.

A.1. Numele parohiei si protopopiatul din care provine.

Parohia Ortodoxa Romana Dieci, protopopiatul Sebis, judetul Arad.

A.2. Numele localitatii (toponime).

Numele localitatii mai mari in jurul careia au gravitat o serie de sate sau catune 18 la numar , a fost Dieci, atestat documentar in anul 1439, ca facand parte, alaturi de inca 23 de sate, din intinsul domeniu al cetatii Dezna.

In documentele vremii il intilnim sub diferite forme: *Deakfalva (1553- 1561) Diets, Diieaci(1786) Decs(1851), Decse, Diecs (1913), Diesc(1915).*Ortografia numelui difera, aproape de la document la document, pentru ca, aceasta atarna nu numai de cunostintele, capriciile sau nationalitatea copistilor de cancelarii, cat mai ales de tendinta de maghiarizare a numelor romanesti. Redactorii documentelor, prin adaugarea sufixului *"- falva*", sau *" – haza*", atribuiau in mod arbitrar comunelor un nume maghiar. Adesea stalceau forma numelui romanesc ori slav, pentru ca sa incerce a-i da o infatisare ungureasca.

Intrebarea normala care se pune, este: de unde se trage numele satului? O veche traditie locala consemnata de preotul George Lupsa, in "Cronica" sa, ne transmite ca, numele satului se trage de la doi cantareti bisericesti, numiti "dieci" si a caror faima trecuse de mult hotarele satului. Se spune ca atunci cand trebuia dat numele satului, o comisie *"cercetand a aflat ca nici dupa a unei (n.n. familii) nu se cade ci numai dupa numele acelor doi frati care stiau canta in biserica – pentru care poporul ii numea Dieci*". Atunci cand , in 1927 descinde in parohie episcopul Grigorie Comsa, preotul Ioan Bogdan face urmatoarea precizare: "*Numirea de Dieci si-a luat-o de la cantaretii bisericutei de lemn, ce se afla, prin veacul al XVIII – lea, in varful colinei din marginea de catre Cris".*

“Dieci”, provine de la vechiul cuvant “diac”, sinonim cu “gramatic”. In vorbirea populara, “diac” – dupa Tiktin- inseamna *stiutor de carte*, *carturar*,iar pentru”*gramatic”,*da mai multe sensuri: *dascal, cantaret de strana, scriitor, tiitor de registre, contabil, secretar.*

Enciclopedia Minerva, pentru “*diac”*da intelesurile de *scriitor de cancelarie, scolar, student* si *cantaret de biserica.* In Dictionarul explicative al limbii romane, “*diac*” si “*dieci”,*sunt sinonime cu *scriitor de cancelarie, gramatic, copist, om invatat, carturar, cantaret de biserica* si mentioneaza ca provine de la cuvantul vechi salvon”*dijaku”.*

A.3. Prezentare generala a localitatii din punct de vedere geografic, istorico – demografic, arheologic, cultural, economic, monumentul eroilor).

Teritoriul comunei Dieci se afla amplasat in zona cental – vestica a judetului Arad, pe Valea Crisului Alb,in Depresiunea Zarandului, la poalele Muntilor Codru Moma, invecinandu-se cu teritoriile administrative ale comunelor: Buteni si orasul Sebis – la nord – vest, Almas – la Sud, Gurahont – la Sud - Est, Dezna – la Nord. Teritoriul se caracterizeaza prin atitudini variate, cu aspect de ses in Lunca Crisului Alb si in zona Nord – Vestica spre orasul Sebis, cat si deluros in rest, cu altitudini ce depasesc 250 m in sudul teritoriului si in Vest, fiind amplasat in zona de conjunctie a Campie de Vest cu Muntii Zarandului, Muntii Codru Moma, anuntand zonele mai inalte din vestul judetului , a Muntilor Apuseni.

Comuna Dieci, cu satele apartinatoare, se afla asezata intr-o zona intens locuita inca din cele mai vechi timpuri. Intreg bazinul vaii Crisului Alb, desi sarac in sapaturi arheologice, spre deosebire de valea Muresului, totusi poseda un bogat inventar arheologic ce incepe din poleolitic pana in perioada medievala. Dovezi din perioada medievala timpurie ale continuitatii de viata ale populatiei autonome din aceasta perioada le aflam din relatarile cunoscutei Gesta Hungarorum, scrisa de Anonimus, invatat latinist, scriitor al cronicii in jurul anului 1200, in care evoca dezvoltarea statala romaneasca in etapa invaziei ungurilor si a formarii regatului arpadian (sec, X – XI). Informatiile lui Anonimus lasa sa se intrevada ca in prima jumatate a sec. al – X-lea, teritoriile de pe cele trei Crisuri faceau parte din voievodatul lui Menumorut, cu resedinta in cetatea Biharea. Istoria zonei din jurul anului 1000, se leaga nemijlocit de ducatul independent al lui Antum, un descendent al lui Glad, a carui perioada coincide cu sfarsitul sec. al X-lea si tine pana in jurul anului 1030. Intreaga epoca se caracterizeaza prin straduinta populatiei romanesti

locale de a consolida si apara existenta statului sau, care cuprindea o zona destul de intinsa, cuprindea 40.000 km^2, pe teritoriul actualelor judete Mehedinti, Caras-Severin, Timis, Arad, Bekes de sud, Csongrad si intreaga Voivodina(Backa), intre Vidin, Belgrad, Szeged, Szentes, Gyoma, Gyula, Ineu, Gurahont, Muntii Poiana Rusca si Retezat, cu Piemontul Oltean pana la valea Dunarii, la Calfat, iar resedinta fiind cetatea Morisena (Urbs Morisena) pe malul Muresului.

Conscriptia comitatului Arad, din 1744, mentioneaza cercurile administrative din rasaritul comitatului cu titlul de "cnezate", Sebis cu 19 sate, Almas cu 18 sate, Buteni cu 16 sate, Dieci cu 17 sate (Berindia, Craicova, Crocna de Jos, Crocna de Sus, Dieci, Dulcele, Dumbravita, Fenis, Govojdia, Holt, Mizes, Iosas, Iosasel, Revetis, Rosia, Valea Mare, Zimbru).

La inceputul secolului al XV –lea, cetatea Dezna cu cu apartenentele ei devine centru domenial, in 1439, avand in componenta un nr. de 23 de sate, printre care Cocioba, Zemerzel, Dumbravita, Craicova si Dieci, este si prima atestare documentara a localitatii Dieci,. Incepand din aceasta perioada, pentru timp de aproape doua secole, soarta locuitorilor din aceste sate este legata de cetatea Dezna. In 1599 domnitorul Mihai Vitezul ajunge stapan in partile apusene iar oamenii sai stapaneau cetatile Lipova , Lugoj, Varadia de Mures, Soimos, Pancota si Ineu. Ajutat de Gaspar Kornis de la Dezna, Mihai Viteazul este stapan pe aceste teritorii pana in 1600, cand pierde totul, pe teritoriul dintre Dieci si Laz, la mijlocul lunii Septembrie 1600 se poarta lupte intre armata domnitorului muntean si cea a lui Basta.

Mai tarziu, domeniul intra in posesia lui Gabriel Bethlen (1613 – 1629), care in contextul relatiilor sale cu Moldova, in anul 1619, doneaza cetatea Dezna si domeniul lui Marcu Cercel "fost Domn al Moldovei", fiul lui Petru Cercel si nepot de frate al lui Mihai Viteazul. La 1626 domeniul Deznei ajunge din nou in stapanirea turcilor, pana in vremea lui Gheorghe Rakoczy I (1630 – 1648), care acorda acestui tinut o atentie deosebita. In anul 1637, scoate intreg domeniul de sub autoritatea Ineului si o daruieste lui Sigismund Kornis de Ruszka, comite suprem al Zarandului.

In anul 1687 trupele imperiale habsburgice, in plina ofensiva impotriva turcilor, au reusit sa patrunda in Transilvania, iar actul din 13 mai 1688 a marcat sfarsitul stapanirii turcesti asupra Transilvaniei. Prin pacea de la Carlovit din 26 Ianuarie 1699, Poarta recunoaste trecerea Transilvaniei sub stapanirea Imperiului Habsburgic. In ciuda incercarilor lui Francisc Rakoczy al

II-lea, din anii 1703 – 1711, de a recastiga independenta Transilvaniei, ea a ramas in stapanirea Habsburgilor pana in 1918.

Date demografice.

Cele mai utilizate izvoare demografice sunt conscriptiile, a caror cercetare ne permite sa tragem concluzii privind evolutia populatiei pentru perioada pe care o oglindesc, dar numai a unei parti a populatiei, anume a taranimii dependente de un domn de pamant.

Primele conscriptii din secolul al XVIII-lea , sunt cele din 1715 si 1720, intocmite in scopuri fiscale. Pentru sapte sate din zona si anume: Dieci, Crocna de Jos, Crocna de Sus, Rosia, Revetis, Zemerzel, Dumbravita in conscriptia din 1715 sunt mentionate un nr. de 48 de familii, iar cea din 1720 un numar de 55 de familii, repartizate pe localitati.

Informatii mai bogate despre populatie, aflam in *Domestica Conscriptio Processum Ienoviensis* din anul 1746, de unde aflam numarul familiilor si categoria lor: hospites; subhospites, inquilini, fii de iobagi peste 16 ani, rezultand un numar de 137 de familii in satele Cociuba, ,Zemerzel, Crocna de Jos, Crocna de Sus, Dieci, Craicova, socotind ca o familie avea in medie 5 membrii, pentru localitatiile amintite avem un numar de 760 de locuitori, cele mai populate localitati erau Dieci 175 suflete, Crocna de Sus 140 suflete, Crocna de Jos 120 suflete, numarul cel mai scazut de locuitori il intilnim in Cociuba 30 de suflete, urmata de Rosia si Revetis cu doar 40 de suflete. In conscriptia lui Sinesie Jivanovici redactata in 1755, aflam ca in cele 10 sate existau 205 case cu un numar de 1015 locuitori.

Pentru inceputul secolului al XX-lea, date despre numarul populatiei avem doar incepand cu anul 1910, pana in 1930, din *Data satatistica juxta conscritionem regnicolare animarum anno 1910*, astel in anul 1910 numarul populatiei in satele Dieci existau 1297 de lociutori, Crocna 1010 locuitori, Revetis 568 locuitori, Rosia 627 locuitori, Cociuba 112 locuitori, in anul 1930 in satele Dieci existau 1151 locuitori, Crocna 1011 locuitori, Revetis 676 locuitori, Rosia 646 locuitori, Cociuba 108 locuitori. In anul 1972, numarul total al sufletelor existente in cele cinci sate (Dieci, Crocna, Revetis cu Cociuba si Rosia) era de 2869 locuitori iar in anul 2005 numarul total al sufletelor comunei Dieci era de 1786 de locuitori. Conform datelor ultimului recensamant al populatiei in comuna Dieci numarul total a locuitorilor este de 1463.

Marturii arheologice ale comunei Dieci.

Pe teritoriul localitatii Dieci, intamplator si la date diferite, au fost descoperite trei tezaure compuse din monede dacice de argint emise de cetatiile grecesti Dyrrachium si Apollonia in a doua jumatate a secolului al II-leaq i.d. Hr, si primele decenii ale celui urmator. Ele au ajuns in Dacia pe calea schimbului comercial si au ramas in circulatie in tot cursul acestor secole, datorita materialului de calitate din care au fost confectionate.

Primul tezaur, compus din 171 de drahme, a fost descoperit in anul 1902, fara a se cunoaste locul topografic. O parte din tezaur se pastreaza la Muzeul National din Budapesta. Dintr-un al doilea tezaur, in Ianuarie 1958, Muzeul Tarii Crisurilor din Oradea a achizitionat un numar de 349 drahme, descoperite de cetateanul Ioan Crisan din Dieci, la locul numit de catre localnici Casoaie. In anul 1969, cu prilejul unor lucrari agricole efectuate la locul numit Maguranesti, a fost descoperit al treilea tezaur. Din el au mai fost recuperate doar cinci monede ajunse in diferite colectii particulare.

Descoperirea acestor tezaure in perimetrul localitatii Dieci, dovedeste existenta unor asezari ale dacilor liberi care, dupa cucerirea romana (105 – 106 d. Hr), vor cunoaste un treptat proces de romanizare ca urmare a deselor contacte cu lumea romana provinciala, proces ce se va definitiva dupa retragerea aureliana(271 d.Hr.). acum se va desavarsi intrepatrunderea dintre populatia romanizata ramasa la vechile vetre in fosta provincie imperiala si dacii liberi de la nordul Muresului.

Activitatea cultural in Dieci, inainte si dupa anul 1989

Activitatea culturala in satele romanesti, din cele mai vechi timpuri a fost legata de folclor (jocurile populare numite Jocul satului) care se desfasurau in diferite locatii din sat (in ocolul duceanului la Hijman, in casele si curtile satenilor, etc.). Mai tarziu cand s-a pus un accent mai deosebit pentru activitatile culturale si au luat fiinta Caminele Culturale, a luat fiinta si Corul Mixt al Caminului Cultural al comunei Dieci, infiintat in anul 1962, continuand traditia corala existenta inca din anul 1879, apoi a corului bisericesc “Sf. Mucenic Gheorghe”, infiintat in toamna anului 1950 de preotul Gheorghe Cavalu. Initiatorul si sufletul corului a fost invatatorul Ioan Puiu din Almas (originar din Dieci). Dupa numai patru ani , in 1956, corul mixt

este desfiintat si infiintat un cor barbatesc format din 46 de membrii, care se ataseaza corului barbatesc din Almas, pregatindu-se pentru concursurile corale pe regiunea Crisana, si care numara 172 de barbati, tineri si varstnici.

La inceputul anilor 1960, este reanfiintat corul mixt, fiind pregatit in continuare de invatatorul Ioan Puiu din Almas. De aceasta data, cel care a avut initiativa reanfiintarii corului a apartinut invatatorului Nedelcu Dumitru, care, ani de zile a fost principalul animator cultural din Dieci, in calitatea sa de director al Caminului Cultural.

Nu dupa multa vreme de la infiintare, a intrat si in circuitul cultural-artistic national, urcand pe scenele mai multor localitati din tara, participand la diferite concursuri corale nationale, de la egal la egal cu formatii corale renumite, obtinand mai multe premii la concursurile judetene si nationale. Este perioada cand, de pregatirea corului se ocupa Antoniu Todor, cantaret al Corului Filarmonicii din Arad. Atunci corul a atins marea perfectiune, datorindu-se coristilor si nu in ultimul rand acestui neobosit om de arta si cultura.

In anul 1975, din initiativa preotului paroh Ioan Dascau, este infiintata fanfara bisericii. Instrumentele au fost cumparate de la Fabrica “Doina” din Bucuresti. La inceput au activat un numar de 30 de instrumentisti, elevi si tineri, dornici sa invete sa cante la un instrument, ei fiind pregatiti, pe rand de Ioan Halja din Gurahont, Traian Bercea din Macea si Lucoaie Pavel(Togica) din Dieci. Dupa ce fiecare membru si-a insusit bine cantarea la instrument, fanfara a fost incredintata pentru a o conduce mai departe lui Ioan Serb, Pavel Birau si Lucoaie Gheorghe. Din pacate numarul fanfaristilor s-a injumatatit astazi, mai sunt 18-20 de instrumentisti.

In anul 1995, din initiativa lui Gheorghe Tat Moisa, director al Caminului Cultural din Dieci, este infiintat Ansamblul folcloric “Junii Crisului”, alcatuit dintr-o orchestra de muzica populara, solisti vocali si o echipa de dansuri populare, totul pornind din dorinta, pe de o parte, de a pastra si promova cantecul si dansul popular din zona Crisului Alb, pe de alta parte, pastrarea si conservarea frumosului costum popular, barbatesc si femeiesc, local.

La inceput formatia de muzica populara condusa de prof. Lupsa Gheorghe, era alcatuita din 7 - 8 membri, elevi si fosti elevi ai Scolii Generale din Dieci. In decursul anilor orchestra a suferit unele modificari, unii instrumentisti au abandonat, venind altii in loc, astfel, astazi orchestra are in componenta 12 instrumentisti si 4 solist vocali.

In echipa de dansuri populare, au activat foarte multi dansatori, insa rand pe rand. Astazi activeaza in formatia de dansuri populare 12 perechi de dansatori. De la infiintare si pana

astazi, Ansamblul folcloric “Junii Crisului” a participat la peste 200 de spectacole, pe diferite scene din judet si din afara lui, aparitii la televiziuni, locale si nationale. Au luat parte la multe concursuri si festivaluri folclorice nationale si intenationale (Festivalul International de dansuri populare “Festivalul Inimilor” Timisoara, Autentic Fest Moneasa etc.), unde au fost distinsi cu diferite premii (Marele premiu si Trofeul “Autentic Fest” Moneasa 2012, premiul I la festivalul folcloric de la Navodari 1 Iulie 2001, Marele premiu la Concursul judetean “Identitate si traditie” Pecica, 20 aprilie 2002, Marele premiu la festivalul “Asa-i portul pe la noi” Arad, 30 noiembrie-2 Decembrie 2002, Marele premiu la Targul de Fete de pe Muntele Gaina, la mai multe editii, etc.)

Situatia economica a locuitorilor (sec. XVIII – XX)

In secolul al XVIII – lea cand a fost inlaturata definitv stapanirea otomana, romanii s-au asteptat la o mai dreapta repartizare a pamantului, insa stapanirea a repus in drepturi ca domni de pamant pe cei care o agresau. In anul 1732 s-a creat marele latifundiu al ducelui de Modena din care facea parte si tinutul Diecilor.

Domnul de pamant era proprietarul adevarat asupra intregii intinderi de pamant, lucrat si nelucrat, avand proprietatea sa pe care o lucrau iobagii. Si iobagii beneficiau de anumite suprafete de pamant pe care il lucrau pentru ei, numite sesiuni ”colonicale”, fiind socotiti numai niste “coloni” pe proprietatea “domnului” de pamant. Pentru aceste mici posesiuni trebuiau sa plateasca domnului de pamant si comitatului. Pe aceste sesii, taranii isi intemeiau si gospodariile. Exista insa, si o patura de tarani lipsita de sesie si de gospodarie proprie si de mijloacele de productie. Ei proveneau dintre membrii saraciti ai obstilor satesti care, din cauza saraciei erau nevoiti sa se aseze pe pamantul stapanului, neavand nicio avere miscatoare, inventar (animale sau unelte agricole), neavand nici casa, erau nevoiti sa locuiasca in casa altora in schimbul unei anumite “chirii”platita in munca sau natura (produse). In conscriptiile vremii aceasta categorie de tarani poarta numele de inquilini sau jeleri.

Conscriptia din 1746 conform “Domestica Consctiptio Processus Jenoviensis An 1746, care oglindeste starea de fapt a locuitorilor din Dieci si imprejurimi, intocmita cu multa meticulozaitate care servea la stabilirea impozitelor, incheiata la 30 Martie 1746 la Arad si purta semnatura ostenitorilor ei Stefan Szerda si Klempaj, comisari superiori ai comitatului, asfel

productia agricola, se compunea din grau, ovaz, porumb si orz, si se lua dupa masura de “Cubul”a vremii de atunci. Cubului este sinonim cu sinicul.

Cresterea animalelor, era vitala, deoarece nu existau masini agricole, toate lucrarile se executau cu animalele. Totalul vitelor mari si mici inregistrate in conscriptia mentionata erau in numar de 745 anumale care apartineau iobagilor.

Albinaritul s-a practicat numai in satele Cocioba, Zemerzel, Crocna de Jos, Craicova si Revetis, dar de un numar redus de locuitori. Alte indeletniciri conform conscriptiei au mai fost “Moraritul si vinarsaritul”

Mestesugurile din punct de vedere al impozitelor erau clasificate in trei categorii sau clase, pe masura mai mare sau mai mica a veniturilor rezultate din ele (in Dieci, intilnim pe Olar Filip, mestesugar de clasa a III – a), iobag cu stare materiala precara, nefigurand cu nici un inventar agricol.

Impozitele.

In anul 1714, Dieta impune fiecarui iobag o robota de 4 zile pe saptamana, iar jelerilor cate trei zile. In anul 1743 au fost fixate impozitele in urmatoarea proportie: pentru fiecare “hospites”(iobagi cu casa si pamant) se platea (dare ape cap), cate un florin, pentru subhospites (iobagi fara casa si fara pamant) si inquilini (iobagi fara avut propriu, traiau din munca bratelor) plateau numai 55 fi, iar pentru fratii care traiau in indiviziune, cu gospodariile lor, plateau cate 50 cr.; pentru fii de iobagi care erau trecuti de 16 ani se platea cate 25cr.

Reglementarea urbariala din 1771-1772 la initiativa Mariei Tereza, au crescut sarcinile iobagilor fata de nobili, ceea ce a dus la revolte din partea iobagilor. In anul 1890 conform insemnarilor preotului George Lupsa in Dieci la sfarsitul secolului al XIX –lea existau 2312 capete de animale.

Urmarile cele mai importante ale actului de la 1 Decmbrie 1918, a fost votarea legii de Reforma agrara. In Dieci Reforma agrara a inceput sa fie aplicata in anul 1923, preotul Ioan Bogdan in “Cronica”sa mentioneaza ca, in anul 1926 la interventia preotului Ioan Bogdan si a primarului Ioan Nan, comuna Dieci a fost improprietarita cu 11.000 iugare de padure.

In perioada de dupa cel de-al doilea razboi mondial incepand din 1949 se trece la infiintarea intovarasirilor agricole, care mai tarziu se transforma in Cooperative Agricole de Productie, proces inceput in 1952 si incheiat in 1962.

Anul 1989 aduce schimbari in viata locuitorilor comunei Dieci. Legea 18/1991 –Legea Fondului Funciar a reprezentat punctual de plecare al reformei funciare prin desfiintarea CAP – urilor, si reimproprietarirea cu teren agricol al lociutorilor comunei Dieci. Principala activitate al locuitorilor comunei Dieci si la aceasta data este agricultura si cresterea animalelor, exploatarea lemnului si in mai mica masura comertul.

Monumentul eroilor din Dieci.

Pentru eternizarea memoriei eroilor din cele doua razboaie mondiale, in sedinta din 29 mai 1972 a Consiliului parohial, la propunerea preotului Gheorghe Cavalu, se aproba ridicarea unui monument al eroilor din cele doua razboaie mondiale. Prin stradaniile preotului si contributia financiara a familiilor celor disparuti si morti pe campurile de lupta, in anul 1973 a fost ridicat monumental eroilor din curtea bisericii parohiale.

B.Istoricul bisericii parohiale

B.1. Istoria zidirii bisericii din Dieci

Pisanie

"Cu vrerea Tatalui, binecuvantarea Fiului si desavarsirea Sfantului Duh, s-a zidit acest sfant lacas cu Hramul Bunavestire, intre anii 1846 – 1850, sfintindu-de in anul 1851 de protopopul Grigorie Lucacic, paroh fiind pr. Simion Tomuta. In 1956 s-a pictat de Iuluan Toader din Arad, paroh fiind pr. Gheoeghe Cavalu. Ultima renovare a acestui sfant lacas, s-a realizat in anul 2000 de renumitii mesteri locali. In perioada 2002 – 2007, biserica a fost pictata in fresco de pictorii Alexandrina si Radu Jitariu din Arad. Toate lucrarile s-au facut cu jertfa si osteneala bunilor crestini ai parohiei in timpul pastoriri P.S. sale dr. Timotei Seviciu, episcope al Aradului, paroh fiind pr. Ioan Florea.

Sfintirea s-a facut de catre un sobor de preoti, in frunte cu P.S. Timotei Seviciu, in ziua….. luna……. Anul………

La staruinta preotului Simion Tomuta si a unor fruntasi ai comunei, Tamas, notar comunal, Marcu Lupsa, Miron Vesa, Gheoeghe Danut, Ioan Galea"a lui Moisa", Iosa Pui, oameni cu stare si influienta in cardul comunitatii locale, in anul 1846, intr-o perioada de grele framantari nationale si lipsuri financiare, se deschide santierul de constructie la noua Biserica. Lipsurile financiare si framantarile nationale au intarziat mult terminarea constructiei pana in anul 1850. La construirea bisericii au contribuit enoriasi cu multa truda. Preotul Ioan Bogdan in Cronica sa, mentioneaza ca batranii satului isi aduceau aminte ca, la edificarea noului locas de cult, mai multi enoriasi au vadut boi, vaci si porci, daruind bisericii intregul venit, iar domeniul din Sebis si birisii din pusta Zamard, datorita simpatiei de care se bucura preotul Simion Tomuta, au dat mult ajutor la edificarea bisericii, pentru ca numai enoriasii nu puteau sa termine constructia.

In anul 1951 biserica era terminata iar sfintirea ei a savarsit-o, din incredintarea Consistoriului eparhial si a arhimandritului Patrichie Popescu, in calitatea sa de administrator al Episcopiei Aradului (1850-1853), protopopul Grigorie Lucacic al Ineului.

B.2 Arhitectura bisericii.

Biserica este edificata din piatra adusa din deal. Stilul bidericii este baroc, cu un plan in forma de nava dreptunghiulara terminata cu o absida circulara in partea de rasarit. Mai tarziu prin anii 1990 -1991 au fost construite si pridvoarele de la intrarea din fata si cele de la usile laterale. Pridvoarele sunt construite din caramida si beton.

B.3 Pictura bisericii din Dieci.

La inceput biserica nu a avut pictura. In anul 1925 a fost pictat iconostasul de catre Iosif Burian, notar comunal, iar cheltuiala a fost suportata din donatiile credinciosilor. In anul 1926, Iosif Burian a excutat si donat bisericii icoana "Cina cea de Taina" de pe iconostas, tot in acelasi an, pe cheltuiala lui Ioan Nan, acelasi pictor, a executat icoana "Sfanta Treime" de pe iconostas. In anul 1928 pe iconostas existau doar 6 icoane, restul bisericii nu avea pictura, era zugravita cu diferite motive florale.

Prima pictura a bisericii a fost executata in anul 1956, din initiativa preotului Gheorghe Cavalu, este executata pictura interiorului de catre pictorul aradean Iulian Toader, a carui fiu, Iulian Toader junior, in 1970, a curatat pictura.

In anul 2003, la dorinta credinciosilor si din initiativa membrilor Consiliului parochial au fost efectuate mari reparatii la biserica, au fost tencuiti peretii interiori si exteriori, a fost schimbat acoperisul , tabla fiind inlocuita cu tigla, bolta bisericii din naos si altar a fost refacuta in intregime.

In anul 2005, biserica a fost repictata in intregime de Radu si Alexandrina Jitariu din Arad. Tot acum a fost schimbat iconostasul, cu altul sculptat si impodobit cu icoane executate de aceiasi pictori si intregul mobilier din biserica.

Iconostasul a fost executat, in anul 2008, de mesterul Mircea Vasile din Sighetul Marmatiei. Toate lucrarile au fost suportate de catre credinciosi prin contibutiile lor financiare.

B.4 Sfinte moaste

Se afla asejate in masa Sfantului Altar.

B.5. Obiecte vechi de cult.

Cu prilejul unor lucrari la podul bisericii parohiale , parintele Ioan Dascau, a descoperit un antimis sfintit de episcopul Pavel Avacumovici al Aradului in anul 1797. Antimisul a fost tiparit in anul 1770 de mitropolitul Ioan Gheorghevici al Carlovitului.

Preotul Gheorghe Lupsa , in Cronica sa, ne descrie un antimis sfintit in anul 1881, de episcopul Ioan Metianu al Aradului, pentru biserica actuala din Dieci. Pentru acest antimis, parohia a platit 7 florini, fapt consemnat de catre episcopul Metianu la 2 Noiembrie 1880.

In biserica din Dieci, in altar existau un numar de 21 de icoane - praznicar, din sec. al XIX-lea, pictate pe lemn. Autorul este necunoscut, ele nefiind semnate, doar anul fiind mentionat pe spatele fiecarei icoane (1834).

B.6. Manuscrise si carti vechi.

In biblioteca parohiei ortodoxe romane din Dieci nu se mai pastreaza decat o singura carte tiparita inainte de anul 1830. Este vorba de un Octoih cu Catavasier, tiparit la Buda in anul

1826. Celelalte carti au fost predate depozitului de concentrare a obiectelor si cartilor de cult de la Manastirea “Sfantul Simion Stalpnicul” din Arad-Gai.

B.7. Sirul preotilor parohi ai bisericii din Dieci.

Preotul Simion Tomuta (1823-1857) a slujit de la sfintirea ei pana in anul 1857 cand a trecut la cele vesnice.

Preotul Andrei Tipei (1848 -1877) s-a nascut la Dieci in anul 1822 si a absolvit cursurile Institutului Teologic din Arad (1844). Dupa absolvire, episcopul Gherasim Rat l-a hirotonit preot pentru parohia Revetis, de unde, in anul 1848 s-a mutat in parohia natala Dieci, incepandu-si activitatea pe langa preotul Simion Tomuta, aducandu-si aportul la edificarea actualei biserici, fiind distins cu brau rosu iar in matricolele parohiale semna” parohul Dieciului, vicar protopopesc si asesor consistorial”. A trecut la cele vesnice in 9 decembrie 1877.

Teodor Bodea (1867 – 1871) Era originar din Crocna, in 1867 a fost hirotonit preot de episcopul Procopie Ivascovici al Aradului. In 1871 se transfera paroh in satul natal.

Petru Bisorca (1871 – 1873). S-a nascut la Zimbru in 6 Martie 1848, din parintii Ioan si Ana Bisorca. A absolvit Preparandia in (1874 – 1865) si cursurile Institutului Teologic (1869) din Arad. In 1973 se muta la parohia Zimbru.

Petru Serb (1877 – 1878) Preot in parohia Pescari a administrat parohia Dieci din decembrie 1877 pana in aprilie 1878.

George Lupsa (1878 – 1920).

Ioan Bogdan (1922 – 1928). S-a nascut la Dezna in 11 Septembrie 1899. In anul 1919 – 1920 a absolvit cursurile Institutului Teologic din Arad, la 25 Decembrie 1921 este hirotonit preot pentru Dieci in biserica episcopala din Arad.

In 1928 a fost transferat la cerere in parohia Barsa, mai tarziu la Sebis, apoi la Dezna unde la 8 Martie 1962 a trecut la cele vesnice.

Preotii Avram Giurgiu si Nicolae Toma (1928 – 1930).

Preotul Ioan Iancu (1930 – 1950). Nascut in anul 1908 in satul Nadab, a absolvit cursurile Academiei Teologice din Arad. A fost hirotonit de episcopul Grigorie Comsa in anul 1930, este instalat in parohie de protopopul Constantin Lazar al Gurahontului. A trecut la cele vesnice in ianuarie 1999, la varsta de 91 de ani. Este inmormantat la cimitirul Pomenirea din Arad.

Gheorghe Cavalu (1950- 1973). S-a nascut la 20 iunie 1894 in localitatea Trebujeni din Basarabia. A absolvit Seminarul Teologic din Chisinau, in anul 1921. Dupa o activitate de 23 de ani in parohia Dieci, in anul 1973 se pensioneaza si se stabileste in localitatea Caiut din Judetul Bacau. Trece la cele vesnice in anul 1996.

Preotul Ioan Dascau (1973 – 1991). S-a nascut in Almas in 10 septembrie 1948. A absolvit Seminarul Teologic din Caransebes (1963 – 1968), apoi Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu (1968 – 1972). La 8 septembrie a fost hirotonit diacon , la Bontesti, cu ocazia sfintirii bisericii, iar preot, la 14 septembrie 1968 la catedrala din Arad de catre episcopul Teoctist Arapas, pentru parohia Pescari, unde functioneaza pana intre anii 1968 – 1973. In Dieci isi incepe activitatea in luna Octombrie 1973. In 1991 martie 11 se transfera la parohia Almas.

Preotul Pavel Vesa (1991 – 1995). S-a nascut la Dieci in 23 Aprilie 1955, din parintii Pavel si Iosana. In 1975 – 1979 urmeaza cursurile Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu. Hirotonit preot in 1979 de arhiereu vicar Gherasim Hunedoreanu, si functioneaza in parohia Lalasint din protopopiatul Lipova, iar intre 1 Ianuarie 1990 – 1 decembrie 1991, in parohia Dezna. La 1 Decembrie 1991 si 1 August 1995, este preot in parohia Dieci, de aici se transfera in postul de duhovnic la Spitalul Clinic Judetean de Urgenta din Arad.

Preotul Ioan Florea este preot in parohia Dieci din 1995. S-a nascut in satul Avram Iancu intr-o familie cu vechi traditii preotesti. A absolvit Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu in 1978, este hitotonit preot pentru parohia din satul natal, unde a functionat pana in anul 1995, cand a fost transferat, la cerere, in parohia Dieci.

B.8. Cantareti si epitropi de seama.

Dieciul a fost din cele mai vechi timpuri renumit pentru cantaretii bisericesti. Vom aminti cativa dintre ei: Vesa Simedrie, Mercea George, Ignatie Bugariu, Dimitrie Galea, Blaj Pavel, Galea Marcu, Galea Pavel, Gheorghe Ghilea, Tol Alexa, Lazar Teodor, Lucoaie Pavel, Nan Ioan, Galea Stefan, Miclea Atanasie, Traian Darlea, Nan Marcu, Birau Marcu, Galea Sorin.

Dintre epitropi de seama putem aminti: Ioan Nan, Marcu Lupsa, Marcu Vesa, Pavel Pui, Danut Pavel, Matei Galea, Birau Pavel, Lupsa Petru, Sergiu Oarcea, Ionel baranci, Boc Simion, Stefan Lucoaie, Serb Ioan, Ioan Nan.

D. Activitati cultural si filantropice in trecut.

In localitatea Dieci a functionat inca din ani 1856 Scoala confesionala, care a avut un mare rol in invatarea si pastrarea limbii romane in acele timpuri. Astazi activitatea culturala este continuata de biserica in colaborare cu Scoala Generala din Dieci, de Caminul Cultural, prin activitati culturale organizate la diferite sarbatori religioase si laice, la care participa scolarii, tinerii, corul Bisericii si fanfara.

E. Profilul actual al parohiei.

Activitatile pe care le desfasoara parohia Dieci, sunt activitati pastoral – misionare, prin organizarea de masluri de obste, cercuri misionare slujbe religioase in zilele de duminica si sarbatori, diferite slujbe la diferite ocazii din viata locuitorilor.

Surse Bibliografice.

Pr. Vesa Pavel – (Comuna Dieci. Monografie istorica). Editura Mirador Arad, 2009

Plan Urbanistic General al comunei Dieci 2009

Arhivele Nationale, Directia Judeteana Arad – Kovach Gheza, Repertoriul istoric al localitatilor din judetul Arad, vol. II, Arad, 1990, f. 26.

Eduard I. Gavanescu, Marturii romanesti din Eparhia Aradului in veacul al XVIII –lea, Arad, 1940,

Coriolan Suciu, Dictonar istoric al localitatilor din Transilvania, vol.I, Bucuresti, 1967.

Silvestru Modovan, Nicolae Togan, Dictionarul numirilor de localitati cu poporatiune romana din Ungaria, Bucuresti, 1915.

Dictionarul explicativ al limbii romane, Bucuresti, 1975.

Titus L. Rosu, Monede Greco-romane pe teritoriul regiunii noastre. Tezaurul de la Dieci, in ziarul"Crisana"(Oradea), din 25 Ianuarie 1958.

Octavian Lupas, Voievozi si cezi romani in judetul Arad, Arad, 1941

G. Kovach, Taranimea aradeana in perioada reglementarii urbariale din 1771/1772, in "Ziridava", VIII, 1977.

Gh. Ciuhahndru, Romanii din Camoia Aradului.

A.P.O.R Dieci George Lupsa, Cronica Bisericii parohiale Dieci, 1907.

A.P.O.R. Dieci, I. Bogdan Cronica parohiei Dieci, 1928.

Date de contact ale parohiei.

Parohia Ortodoxa Romana Dieci,

Localitatea Dieci, nr. 137, judetul Arad

Hramul "Bunavestire"

Telefon: 0257-314563

.